

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Миглена Людмилава Прашкова, ВТУ,
професионално направление: 8.2. Изобразително изкуство

относно процедура за заемане на академична длъжност „доцент”
Академия за танцово и изобразително изкуство, гр. Пловдив,
Факултет „Изобразителни изкуства”,
катедра „Изящни изкуства”

Обща информация за обявения конкурс:

Област на висше образование: 8. Изкуства

Професионално направление: 8.2. Изобразително изкуство

Научна специалност: „Изобразително изкуство – Стенопис”

Конкурсът е обявен в Държавен вестник: ДВ, бр. 63, от 25.07.2023 г.

1. Данни за конкурса

Конкурсът за заемане на академичната длъжност „доцент” по стенопис е обявен за нуждите на катедра „Изящни изкуства”, във Факултет „Изобразителни изкуства”, АМТИИ, гр. Пловдив. Документи е подал само един кандидат – ас. д-р Стефка Илиева Попова, която работи на основен трудов договор в катедрата от 2010 г. Научното жури е назначено с ректорска заповед № РД-27-121 / 21.09.2023 г. Съгласно протокол от неговото първо заседание, проведено на 5.10.2023 г., е приета представената в документите таблица, от която се вижда, че кандидатът изпълнява минималните национални наукометрични показатели. На същото заседание е определена датата за заключителното заседание – 5.01.2023 г., избран е председател и членовете на научното жури, които да подготвят рецензии и становища. По процедурата не са допуснати нарушения.

Представената ми за рецензия документация по конкурса отговаря на изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за приложението му и изискванията на АМТИИ.

2. Данни за кандидата

Стефка Попова е завършила магистърската програма на специалност „Църковна живопис” (2009), Факултет „Изобразителни изкуства” на АМТИИ – Пловдив. От 2010 г. е преподавател в катедра „Изящни изкуства” на същия факултет и води занятия в

специалност „Църковна живопис”, по-късно – „Стенна живопис”. През 2020 г. АМТИИ ѝ присъжда образователна и научна степен „доктор”. Темата на дисертационния труд е „Създаване на творчески модели за декориране на съвременен храм при обучението на студенти”, а текстът е отпечатан като монография (2023) и е представен в таблицата с наукометрични показатели (Г7) на кандидата за конкурса.

От 2010 г. работи в областта на църковната живопис. Има една самостоятелна изложба, представена в Нов български университет, Пловдив, през декември 2011 – февруари 2012 г. Творческата ѝ активност е свързана с редица участия в екипи на студенти и преподаватели от катедрата, в която преподава – проектиране и изписване на стенописи и икони, основно в района на Пловдив и Смолян. Участва в общи изложби на икони, няколко издания на Международното биенале на църковните изкуства (2013, 2015, 2017, 2023), което се провежда в Изложбени зали „Рафаел Михайлов” във Велико Търново, и други. Един от екипите, в които работи, е при реализация на мащабния проект на доц. Елена Кантарева-Дечева за реставрация и консервация на мозайките в т.нар. Голяма епископска базилика в Пловдив (2019–2020), като помощник-реставратор.

Има шест публикации, които засягат различни теми в изследването и развитието на църковните изкуства. Свидетелство за постиженията ѝ в тази област са представените три цитирания и две рецензии, едната от които е за изданието, подготвено от кандидата на базата на защитения дисертационен труд.

3. Описание на творбите, представени като хабилитационен труд

В конкурса за доцент д-р Стефка Попова се представя със самостоятелна изложба на икони, открита на 16 декември 2011 г. в галерия „Семпре”, Нов български университет, Пловдив. В портфолиото за конкурса са показани 15 икони от изложбата, с различни формати и разнообразни сюжети, изпълнени в традиционна иконописна техника (яйчна темпера) върху дървени панели, с положена позлата. Представени са образи и фигури на светци, както и по-сложни композиционни решения и многочастни икони, в които са включени сцени с мариологични и житийни цикли. В този показател са прибавени още седем икони – четири с размери 100/70 cm, проектирани и изпълнени за храм „Св. пророк Илия” в с. Чурен, и три за иконостаса на храм „Свето Възнесение Господне” в с. Чуреково. Две от иконите за последната църква са с формат 100/70 cm, а третата е храмовата икона, с размери 120/85 cm. Въпреки че не е посочена техниката на изпълнение, допускам, че е същата, в която са работени иконите в самостоятелната

изложба. Редът на творбите, приравнени към хабилитационен труд, е допълнен от две стенописни пана, проектирани и изпълнени в преддверието на СУ „Паисий Хилендарски” в гр. Пловдив, които представляват сцена с фигурите на светите братя Кирил и Методий и композиция с фигурите на Стоян Михайловски и Панайот Пипков. Последната представена творческа работа показва възстановяването на иконата „Св. Николай“ от църквата „Св. Георги” в с. Йоаким Груево и проучването на нейния произход.

4. Художествено-творчески приноси

Повечето творби, с които кандидатът участва в конкурса, са икони, предназначени за храмови пространства. Единствено стенописните композиции, реализирани в едно от пловдивските училища, имат светски характер, макар че идеята за изпълнението както на фигурите на светците, така и на образите на двамата автори на химна „Върви, народе възродени”, сама по себе си също е със сакрален характер. Затова няма да анализирам всяка от представените икони и стенописи поотделно, а ще се опитам да обобща приносите, които са резултат от художествено-творческата работа на д-р Стефка Попова и могат да бъдат разгледани в две основни категории.

Първо. Традиция и съвременност. Действително авторката използва традиционни сюжети, възприети от Преданието на Църквата. Творбите ѝ са изпълнени в традиционна иконописна техника, но създадени през XXI в., звучат съвременно. Привнесени са известни академични прийоми в пластичното изграждане на живописиста. В този смисъл и чрез авторския колорит, иконите и стенописите на Стефка Попова имат собствен разпознаваем стил. В композиционно отношение, изобразителното поле на всяка творба е овладяно, независимо дали са използвани известни образци или са съставени нови иконографски схеми. Владееенето на художествените похвати и познаването на свойствата на вложените материали са от особено значение за преподавателя, който се е посветил на специфичния образователен процес в иконописното изкуство.

Второ. Изследователски интерес. Д-р Стефка Попова демонстрира подчертан изследователски интерес, свързан със съставянето на творчески модели в проектирането на икони и стенописи за храмови и обществени пространства. Този опит е особено важен за преподавателската работа в една изцяло практическа специалност, като се има предвид и предварителната теоретична подготовка, както и добрата техническа грамотност.

Не само съставянето на иконографски композиции изисква предварително проучване. Напротив, авторката си поставя творческа задача, свързана с експонирането в едно пространство, от една страна, на регламентирани от Преданието на Църквата образи, от друга страна – на личности, свързани с българската история, чийто ликове са документирани чрез фотографии. Това е предизвикателство, което също изисква своето проучване, пренастройване на мисленето или друга гледна точка. В същото време, изпълнени върху стените в училищно пространство, и двете композиции следва да имат единно послание. Резултатът вероятно тепърва ще бъде коментиран, но художественото решение има приносен характер и като възприятие е достъпно за учениците.

Участието на кандидата в мащабни проекти за реставрация, например в екипа, работил по мозайките в Епископската базилика в Пловдив, е гаранция за придобиване на незаменим опит както в изследователската работа, така и в усъвършенстването на практически умения. Добър пример в тази посока е и възстановяването на възрожденската икона от църквата в с. Йоаким Груево – образец от времето на зрялото Възраждане по българските земи, творба на един от големите майстори, представител на второто поколение самоковски зографи. Изследването на такъв паметник, който неминуемо провокира изследователски интерес, със сигурност може да допринесе за формирането на нова гледна точка, нов подход или нови експерименти в практическото обучение.

Имам някои препоръки, които се отнасят до общото представяне на творбите в портфолиото на кандидата. За някои от тях липсват размери и техника на изпълнение. Важно е да се отбележи какви са размерите и в каква техника са изпълнени стенните пана в училищното пространство, например. Това не е само допълваща информация, а има отношение към техническите и художествени характеристики на стенописите. Творбите е добре да се представят на каталожен принцип, с технически данни и кратка анотация за всяка, а подходът за всички тях е добре да се унифицира.

5. Преподавателска работа

Като външен член на научното жури трудно мога да дам оценка за преподавателската работа на д-р Попова, която води часове по Иконопис, Иконография, Стенопис, Композиция и Рисуване. В представените документи има информация, в която се споменава, че тя е съставила и актуализирала учебните програми по дисциплините Иконография, Рисуване, Богословие и Живопис.

Прави впечатление участието на д-р Стефка Попова в творчески работилници, или уъркшопове, както се наричат днес, които са свързани с демонстрации и изпълнения на техниката фреско. Подобни занимания са от значение за студентите, които имат възможност да работят в материал, заедно със своите преподаватели. Това е съвременен вариант за обучение в ателие, под формата на извън аудиторна заетост, към което желаещите да се посветят на стенната живопис традиционно имат интерес. Много от експозициите в общите изложби са осъществени заедно със студенти и преподаватели на специалността, което говори за добра екипна работа. Живата комуникация е от особено значение за добрата практическа подготовка, както и за самия творчески процес, затова не се съмнявам в успешната преподавателска работа на кандидата.

6. Заключение

Предвид всичко казано дотук, предлагам на почитаемото научно жури да бъде присъдена на доц. д-р Стефка Илиева Попова академичната длъжност „доцент” в област на висше образование 8. Изкуства, професионално направление 8.2. Изобразително изкуство, научна специалност „Стенопис”.

18. 11. 2023 г.

Велико Търново

проф. д-р Миглена Прашкова